

persoonsgebonden beveiliging.

Elke gebruiker van het informatiesysteem zal toegangsrecht moeten bezitten tot de computer en niet te vergeten het papierenarchief (!). Toegang tot de computer wordt verkregen door het intypen van een geheim individueel wachtwoord. Eenmaal toegang verkregen tot de computer wil niet zeggen, dat men dan maar zijn gang kan gaan. Men is meestal slechts gerechtigd een gedeelte van de programma's te gebruiken. Ook kan het zijn, dat men geen recht heeft alle opgeslagen waarnemingen te gebruiken.

toepassingsgebonden beveiliging

Van elke waarneming is vastgelegd bij wat voor vorm van informatieverstrekking hij gebruikt mag worden. Zo zal van de meeste planten wel uitgerkend mogen worden 'het aantal vondsten in Limburg'. Gedetailleerde informatie over de vindplaatsen zoals afgedrukt op de soortenlijst van een

hok zal niet voor iedere plant wenselijk zijn.

Bij dit type beveiliging zal het meestal wenselijk zijn, dat bepaalde mensen gerechtigd zijn de beveiliging te doorbreken, waardoor we weer uitkomen bij de persoonsgebonden beveiliging.

Toekomst

Op dit moment werkt het systeem tot aan het vastleggen van de waarnemingen in het permanente waarnemingenbestand. Nu wordt gewerkt aan programmatuur om de waarnemingen weer terug op te vragen in de vorm van de gewenste overzichten en aan het schrijven van handleidingen voor de toekomstige gebruikers van het informatiesysteem.

Na de zomer van 1986 zal tijd vrijkomen om iets soortgelijks op te zetten voor één of meer andere studiegroepen. Doordat hun wensen vermoede-

lijk niet sterk zullen afwijken van die van de Plantenstudiegroep en gedeeltelijk daar op voorhand al op is ingespeeld, zal de ontwikkeling van een voor hen adequaat systeem aanzienlijk minder tijd vergen dan nodig was voor de Plantenstudiegroep.

Dankwoord

Dank aan de HTS-Heerlen en de HEAO-Sittard voor het beschikbaar stellen van stagiaires, die steeds een half jaar vol-continue voor het Genootschap hebben gewerkt, Ron Hoogeboom voor de uitstekende systeemanalyse en het ontwerp, Rene Simons, Guido van Leeuwen, Mauriceen Leon Kuypers voor het programmeerwerk.

Summary

The workinggroup on plants of the Society for Natural History in Limburg (NL) started her own floristic documentation system. In this paper the aims of the project, the available computer equipment and the selfmade software is briefly described. Flexibility, possible integration with other databases and safety are discussed. The system is easy to use and for operating no specific computer knowledge is needed.

De orchideeënpopulaties op het Belgisch deel van de St. Pietersberg.

C.A.J. Kreutz

Achter den Winkel 281, Schaesberg

In de loop der tijd is door velen al geschreven over de orchideeënpopulaties op het Belgisch deel van de St. Pietersberg (fig. 1). Door middel van onderstaand artikel is getracht dit geheel globaal samen te vatten, alsmede de actuele stand weer te geven.

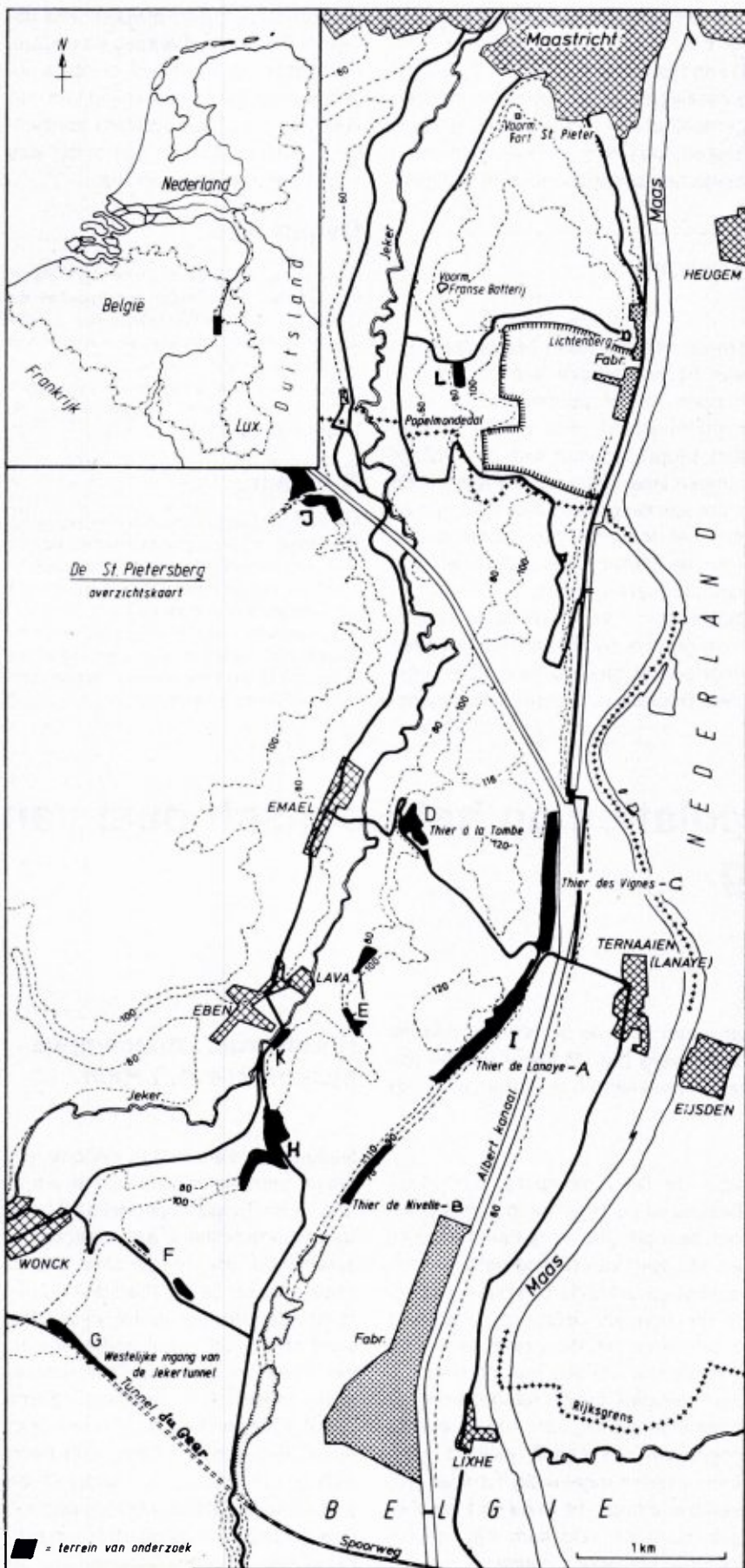
Poppenorchis, *Aceras anthropophorum* (L.) Aiton

Tot op heden zijn van *Aceras anthropophorum* (fig. 2) nog grote populaties bewaard gebleven. Verspreid optredend is zij nog op de meeste kalkgraslandhellingen en in aangrenzende struwelen aan te treffen zoals op de Thier de Lanaye en de Thier de Nivelle. Wel is een efficiënt beheer noodzakelijk (LEJEUNE & VERBEKE, 1984) om deze orchidee te behouden

voor de St. Pietersberg, dat vooral bestaat uit het regelmatig (bij voorkeur een keer per jaar in de herfst) maaien en afvoeren van de vegetatie, tevens om het oprukkende bos onder controle te houden. Bijzonder krachtige exemplaren zijn de laatste jaren aangetroffen in het bos aan de voet van de Thier de Lanaye. Aangezien in de directe omgeving van *Aceras anthropophorum* ook *Orchis militaris* voorkomt worden regelmatig hybriden tussen beide taxa, die in de rest van België uitermate zeldzaam zijn, gevonden (*Orchiaceras x spurium*).

Hondskruid, *Anacamptis pyramidalis* (L.) Rich.

Gedurende een ruime periode (De Wever vermeld in 1938 dat zij alleen nog op het Belgisch gedeelte bij Lixhe was waargenomen) was *Anacamptis pyramidalis*, die vroeger altijd al zeldzaam was op de St. Pietersberg, niet meer aangetroffen totdat zij in 1983 werd herontdekt in het berkenbos onder Thier de Lanaye. Toen werden twee exemplaren gevonden (PETIT, 1983). Een jaar later werd in een berm ten zuiden van D'n Observant (mondelinge mededeling, T. Mulder, 1984) weer een nieuwe groeiplaats ontdekt. Ook op deze vindplaats werden twee bloeiende planten aangetroffen. In

1985 was nog een bloeiend exemplaar op laatst genoemde vindplaats aanwezig.

Bleek bosvogeltje, *Cephalanthera damasonium* (Mill.) Druce

Deze, in de omringende gebieden niet zeldzame soort, is op de St. Pietersberg geen algemene verschijning, terwijl toch vele potentiële biotopen, zoals zomen en struwelen, nog aanwezig zijn. Vooral aan de randen van enkele kleine kalkgraslandresten op de Thier de Nivelles is zij niet zeldzaam al komen de planten hier toch zelden tot bloei. In 1983 werd door Ch. Tihon een nieuwe vindplaats ontdekt in de Jekervallei (LEJEUNE & VERBEKE, 1984).

Groene nachtorchis, *Coeloglossum viride* (L.) Hartm.

In tegenstelling tot de laatste drie groeiplaatsen in Zuid-Limburg, waar de soort bijna verdwenen is door oorzaken als onjuist beheer en uitsteken van de planten, zijn op de St. Pietersberg nog twee populaties bewaard gebleven. Nabij Lava, op een kleine kalkgraslandhelling, worden ieder jaar gemiddeld 20 exemplaren waargenomen ondermeer met *Orchis militaris* en *Epipactis atrorubens*. Gezien de

Figuur 1. Belangrijkste groeiplaatsen van orchideeënpopulaties op het Belgisch deel van de St. Pietersberg. Kaartje (zonder intekening) overgenomen uit: WILLEMS, en BLANCKENBORG, 1975.

- A) Thier de Lanaye
- B) Thier de Nivelles
- C) Thier de Vignes
- D) Thier à la Tombe
- E) Terrein oostelijk van Lava (Réserve de Héyoule)
- F) So Hé
- G) Terrein noordelijk van de "Tunnel du Geer"
- H) Bois d'Enis
- I) Opgespoten vlakte zuidwestelijk van Lanaye
- J) Plattenberg zuidwestelijk van Kanne
- K) Bois du Moulin
- L) Popelmondedal (Nederlands gebied)

forse afmetingen van de planten blijkt dat het milieu voor haar op deze plaats bijzonder gunstig is. Op de tweede vindplaats heeft zij veel te lijden van overmatige begrazing van vee, waardoor in sommige jaren geen bloeiende planten worden aangetroffen.

Bosorchis, *Dactylorhiza fuchsii* (Druce) Soó

Ongeveer een tiental jaren geleden is een unieke populatie van *Dactylorhiza fuchsii* ontdekt in een berkenbos aan de voet van de Thier de Lanaye. Jaarlijks worden op deze groeiplaats meer dan 4000 exemplaren geteld. Vermoedelijk is zij hier door aanvoering van grond terecht gekomen. Dit afwijkende biotoop schijnt voor deze soort toch uitermate gunstig te zijn, getuige het grote aantal exemplaren alsmede het voorkomen van zo'n zeven andere orchideeënsoorten! Exemplaren met witte bloemen (*Dactylorhiza fuchsii* var. *albiflora*) zijn geen uitzondering en zijn in redelijk aantal tussen de populatie aan te treffen.

Gevlekte orchis, *Dactylorhiza maculata* (L.) Soó

Van deze, voor de St. Pietersberg, wegens het ontbreken van geschikte biotopen zeer zeldzame soort, zijn de laatste jaren enkele exemplaren gevonden in een berm ten noordoosten van Lava (schriftelijke mededeling C. Felix, 1985).

Breedbladige orchis, *Dactylorhiza majalis* (Rchb.) Hunt & Summerh.

Op slechts een vindplaats is deze soort nog aan te treffen. Deze is gelegen op de Thier à la Tombe ten oosten van Emael. Gedurende vele jaren is op deze graslandhelling een kleine

populatie aanwezig, waarvan gemiddeld een vijftal planten tot bloei komen. De standplaats (vrij droge graslandhelling behorende tot de gemeenschap van het *Brachypodium-Sieglingietum*) is niet kenmerkend voor *Dactylorhiza majalis*. In 1982 is het grootste deel van de populatie uitgegraven.

Rietorchis, *Dactylorhiza praetermissa* (Druce) Soó

Dactylorhiza praetermissa (in de Flora van Nederland opgenomen als *D. majalis* subsp. *praetermissa* (Druce) D. Moresby Morre & Soó), waarvan het hoofdverspreidingsgebied Engeland, Denemarken en Nederland omvat, is een tiental jaren geleden in groot aantal gevonden in een berkenbos aan de voet van de Thier de Lanaye, waar zij samen groeit met *Dactylorhiza fuchsii* en waar hybriden tussen beide taxa massaal voorkomen (*Dactylorhiza x grandis*). Bijzonder krachtige exemplaren worden hier aangetroffen, die wel een hoogte kunnen bereiken van een meter lengte. Wellicht zullen op deze groeiplaats in de toekomst geen zuivere planten meer aangetroffen

Figuur 2. Poppenorchis, *Aceras anthropophorum*. Thier de Nivelle, 21-5-1982.

worden omdat deze dan door hybridisatie met *Dactylorhiza fuchsii* verdwenen zijn. *Dactylorhiza praetermissa* (fig 3) is in België zeldzaam en wordt vrijwel alleen in de kuststreek. In Nederland heeft zij een westelijk verspreidingsgebied met slechts twee groeiplaatsen in de provincie Limburg en Noord-Brabant samen.

Figuur 3. Rietorchis, *Dactylorhiza praetermissa*. Thier de Lanaye, 11-6-1982 en 21-6-1984.

Bruinrode wespenorchis, *Epipactis atrorubens* (Hoffm.) Schult.

Dit taxon is in vrijwel alle kalkgraslanden in redelijk aantal aan te treffen. Vooral op de Thier de Lanaye is de soort niet zeldzaam en groeit hier voornamelijk langs zomen van bossen en in struweel. Op de krijthelling ten noordoosten van de "Tunnel du Geer" vormt *Epipactis atrorubens* (fig. 4) grote groepen en groeit hier in de volle zon. Evenals *Aceras anthropophorum* stelt *Epipactis atrorubens* soortgelijke eisen aan het milieu waarin zij voorkomt en kan zich optimaal ontwikkelen als de vegetatie eenmaal per jaar gemaaid en afgevoerd wordt. Vreemd genoeg is zij in Zuid-Limburg, waar nog vele potentiële groeiplaatsen aanwezig zijn, extreem zeldzaam en werd tot op heden slechts enkele keren in zeer kleine aantallen gevonden.

Breedbladige wespenorchis, *Epipactis helleborine* (L.) Crantz

Deze als een van de meest algemene orchideesoorten blijkt op de St. Pietersberg vrij zeldzaam te zijn. Hoofdzakelijk op het zuidelijk deel van de oosthelling van de Thier de Nivelles, die vrijwel geheel is bedekt met bos, zijn tegenwoordig de meeste planten aan te treffen. Ook in het bos waar *Dactylorhiza praetermissa* groeit werden de laatste jaren vele exemplaren aangetroffen.

Grote muggenorchis, *Gymnadenia conopsea* (L.) R. Br.

Vreemd genoeg blijkt deze soort slechts op een groeiplaats op de St. Pietersberg voor te komen op een

Figuur 4. Bruinrode wespenorchis, *Epipactis atrorubens*. Thier des Vignes, 11-6-1982.

graslandhelling ten oosten van Emael (Thier à la Tombe), samen met *Dactylorhiza majalis* en *Platanthera bifolia*. Door uitstekend beheer, wat op dit terrein de laatste jaren gevoerd wordt, heeft de populatie zich kunnen uitbreiden, waardoor gemiddeld jaarlijks zo'n 20 bloeiende exemplaren geteld worden. Dat zij nog niet op de andere kalkgraslandhellingen werd aangetroffen is moeilijk te verklaren.

Bokkenorchis, *Himantoglossum hircinum* (L.) Sprengel

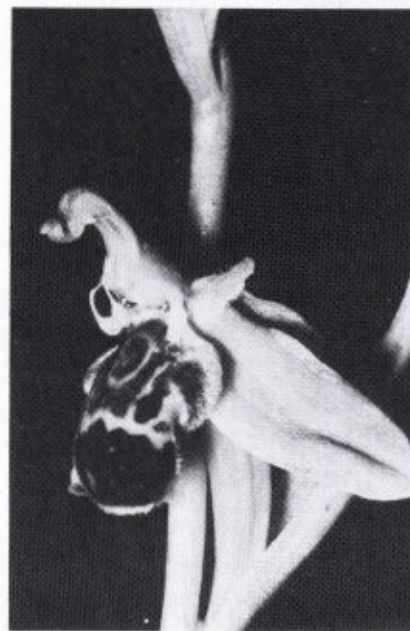
Voor het Belgisch deel van de St. Pietersberg wordt *Himantoglossum hircinum* reeds vermeld door Lejeune (1836). In 1848 werd de soort weer herontdekt getuige de gedroogde exemplaren in het herbarium van Jacques (DE WEVER, 1913). Wel is het onzeker of deze vondst op het Nederlandse of het Belgische deel van de St. Pietersberg werd gedaan (QUENÉBOTERENBROOD, 1980). Daarna zijn geen vondsten meer gemeld van *Himantoglossum hircinum* voor de St. Pietersberg.

Keverorchis, *Listera ovata* (L.) R. Br.

Listera ovata, algemeen in de omringende gebieden, is op de St. Pietersberg zelf zeldzamer, zodat zij een vergelijkbaar beeld vertoont met *Epipactis helleborine*. Vele exemplaren worden aangetroffen in het uitgestrekte bosgebied op de Thier de Nivelles. Ook is zij niet zeldzaam in het berkenbos onder aan de Thier de Lanaye.

Vogelnestje, *Neottia nidus-avis* (L.) Rich.

Vroeger schijnt *Neottia nidus-avis* op de St. Pietersberg een vrij algemene verschijning geweest te zijn. Helaas is zij de laatste jaren zeer zeldzaam geworden, voornamelijk door het achterwege blijven van de hakhoutcultuur, zoals die vroeger door de bewoners van de omringende dorpen werd uitgevoerd. Daardoor kan het zonlicht de bodem niet of nauwelijks bereiken. Ook het overwoekeren van klimop is een van de oorzaken voor het achteruit gaan van *Neottia nidus-avis*. Recent zijn nog enkele exemplaren ont-

Figuur 5. Bijenorchis, *Ophrys apifera*. Thier de Lanaye, 30-6-1985.

Figuur 6. Bruine orchis, *Orchis purpurea*. Thier de Nivelles, 16-6-1983.

dekt in het Bois d'Enis ten oosten van Wonck en in het Bois du Moulin (PETIT & RAMAUT, 1978).

Bijenorchis, *Ophrys apifera* Huds.

Ophrys apifera (fig. 5) behoort tot die soorten die de laatste jaren op de St. Pietersberg in aantal zijn toegenomen. Op de grote krijthelling, de Thier de Lanaye, is zij zeer zeldzaam. Meer zuidelijk op de Thier de Nivelles worden jaarlijks vele exemplaren aangetroffen op enkele kleine kalkgraslandstukjes, daar hoofdzakelijk langs bosranden. Ten zuidoosten van Lava is zij de laatste jaren zeldzamer geworden. Op de opgespoten vlakten zuidwesten van Lanaye aan de voet van de Thier de Lanaye is *Ophrys apifera* de laatste jaren flink in aantal toegenomen. Voornamelijk doordat dit terrein met kalkhoudende grond, afkomstig van het uitdiepen van het Albert kanaal, opgehoogd is. De meeste planten hebben hier een afwijkende tekening op de lip, waardoor zij kenmerken vertonen van *Ophrys apifera* ssp. *jurana* var. *botteronii*.

Vliegenorchis, *Ophrys insectifera* L.

Evenals *Cephalanthera damasonium* is het hoofdverspreidingsgebied van *Ophrys insectifera* op de St. Pietersberg gelegen langs de randen van de kalkgraslanden van de Thier de Nivelles. Samen met *Orchis purpurea* vormt de soort hier grote populaties. Door overmatige betreding van dit kleine kwetsbare gebied worden de laatste tijd veel planten al voor de bloei vertrappt. Slechts sporadisch wordt zij aangetroffen op de krijthellingen van de Thier de Lanaye, waar de planten dan in de volle zon groeien.

Spinnenorchis, *Ophrys sphegodes* Mill.

Ophrys sphegodes schijnt vroeger ook op de St. Pietersberg aangetroffen te zijn (MARÉCHAL, 1966) maar is sinds lange tijd niet meer teruggevonden.

Wantsenorchis, *Orchis coriophora* L.

Orchis coriophora die vroeger zowel op het Nederlands alsmede het Belgische deel van de St. Pietersberg voorkwam is waarschijnlijk in de jaren tussen 1910 en 1920 verdwenen. DE WEVER (1913) vermeldt dat hij deze soort nog op enkele plaatsen op het Belgisch gedeelte van de St. Pietersberg op de oosthelling bij Lixhe heeft waargenomen. Oudere waarnemingen dateren van 1868 (DUMOULIN) en 1887 (HARDY).

Mannetjesorchis, *Orchis mascula* L.

In tegenstelling tot de meeste Eiken-

Haagbeukenbossen in de directe omgeving, zoals Zuid-Limburg en België, is de Mannetjesorchis op de St. Pietersberg uitermate zeldzaam en wordt slechts zeer sporadisch aangetroffen. Waarschijnlijk moet de oorzaak gezocht worden in het feit dat de bossen op de hellingen van de St. Pietersberg niet meer voldoende open gekapt worden zodat het zonlicht niet of nauwelijks de bodem kan bereiken. Wel werd in 1983 in de Jekervallei een rijke groeiplaats ontdekt door Ch. Tihon (LEJEUNE & VERBEKE, 1984).

Soldaatje, *Orchis militaris* L.

Op de meeste kalkgraslandhellingen is *Orchis militaris* nog in grote getale aan te treffen. Vooral op de Thier de Lanaye groeien zeer krachtige exemplaren, meestal samen met *Aceras anthropophorum*, waardoor hybriden tussen beide taxa aangetroffen kunnen worden. Op de Thier de Nivelles is zij zeldzamer, hier wordt de soort voornamelijk vervangen door *Orchis purpurea*. Op de Thier de Vignes, direct tegenover het Albert kanaal waren in 1985 nog enkele exemplaren aanwezig. Echter door het snel overwoekeren van deze kalkgraslandhelling door het aangrenzende bos zal deze vindplaats wel verdwijnen, tenzij er spoedig effectieve beheersmaatregelen getroffen worden. Op het terrein ten zuidoosten van Lava is tegenwoordig nog altijd een kleine populatie aanwezig, die zich door het gunstige maaibeheer aanzienlijk uitgebreid heeft. In het reeds genoemde berkenbos aan de voet van de Thier de Lanaye heeft *Orchis militaris* zich de laatste jaren ook sterk vermeerderd. Door de blijkbaar gunstige condities worden hier zeer krachtige exemplaren waargenomen. Sinds een aantal jaren groeien op deze plaats ook vele planten met witte bloemen (*Orchis militaris* var. *albiflora*). Ook op het Nederlands deel van de St. Pietersberg was in 1985 nog een kleine populatie in het Popelmondedal aanwezig.

Harlekijn, *Orchis morio* L.

Vanouds blijkt *Orchis morio* op de St. Pietersberg zeer zeldzaam. Ook wordt in de literatuur weinig melding gemaakt van mogelijke vindplaatsen. De soort werd voor het laatst in 1978 in een weiland gezien (LEJEUNE & VERBEKE, 1984).

Bruine orchis, *Orchis purpurea* Huds.

Orchis purpurea, (fig. 6) die op de St. Pietersberg minder groeiplaatsen heeft dan *Orchis militaris*, is wel, gezien het aantal exemplaren, talrijker. Vooral op de Thier de Nivelles is de soort op de nu nog resterende kalkgraslanden rijkelijk vertegenwoordigd. Ook in de aangrenzende bossen op de iets open plaatsen is zij niet zeldzaam en vormt daar vaak grote groepen. Waar *Orchis purpurea* samen groeit met *Orchis militaris* zijn hybriden tussen beide taxa niet zeldzaam (*Orchis x hybrida*). Op de andere kalkgraslanden wordt *Orchis purpurea* sporadisch aangetroffen, zoals op de Thier de Lanaye waar nog enkele kleine populaties aanwezig zijn.

Aapjesorchis, *Orchis simia* Lam.

Volgens PUTS (1984) schijnt *Orchis simia* vroeger al op de St. Pietersberg te zijn voorgekomen. In 1983 is de soort echter weer herontdekt langs een veldweg aan de voet van de Thier de Nivelles, waar twee exemplaren werden geteld. Evenals *Himantoglossum hircinum* behoort *Orchis simia* tot die soorten die in gunstige jaren de St. Pietersberg kunnen bereiken, daar enige jaren standhouden en dan weer verdwijnen omdat beide taxa daar de noordgrens van hun verspreidingsgebied bereiken. Doordat beide exemplaren in een beschaduwde wegberm

stonden werden deze in juni door een plaatselijke landbouwer afgemaaid (mondelinge mededeling Ch. Tihon, 1983).

Aangebrande orchis, *Orchis ustulata* L.

Orchis ustulata wordt reeds in 1868 voor de St. Pietersberg vermeld door Marchal en Hardy. Volgens De Wever (1913) was zij nog in 1910 op het Belgisch gedeelte van de St. Pietersberg tussen Lixhe en Hallambaye aanwezig. Ook vermeld hij in 1938 het voorkomen van *Orchis ustulata* te Eben-Emael.

Welriekende nachtorchis, *Platanthera bifolia* (L.) Rich.

Samen met *Gymnadenia conopsea* wordt *Platanthera bifolia* nog aangetroffen op de Thier à la Tombe, waar in goede jaren meer dan 60 exemplaren geteld worden. Doordat dit grasland, behorende tot het Brachipodio-Sieglingietum (WILLEMS & BLANCKENBORG, 1975), een westelijke expositie heeft is de bloeitijd van *Platanthera bifolia* daar aanmerkelijk later. Ook wordt zij sporadisch waargenomen op de graslandhelling ten noordwesten van de "Tunnel du Geer". Recent is een nieuwe groeiplaats van deze soort ontdekt ten zuidwesten van Kanne in de omgeving van de Plattenberg (PETIT & RAMAUT, 1985).

Bergnachtorchis, *Platanthera chlorantha* (Custer) Rchb.

Gezien het aantal exemplaren is *Platanthera chlorantha* op de St. Pietersberg relatief zeldzaam. Op de meeste kalkgraslandhellingen is zij tegenwoordig nog aan te treffen, maar is de laatste jaren sterk achteruit gegaan. Zeer verspreid is zij nu nog aanwezig

op de Thier de Lanaye, de Thier de Nivelles en het kalkgrasland ten zuid-oosten van Lava. Zeer recent is *Platanthera chlorantha* aangetroffen in het berkenbos aan de voet van de Thier de Lanaye. Hybriden tussen *Platanthera bifolia* en *Platanthera chlorantha* zijn zeer zeldzaam. Op de Thier de Lanaye zijn deze wel eens aangetroffen.

Herfstschröforchis, *Spiranthes spiralis* (L.) Chevall.

Spiranthes spiralis is altijd al erg zeldzaam geweest op het Belgisch deel van de St. Pietersberg. De Wever vermeldt de soort nog voor 1920 waar zij in vrij grote getale groeide op de oosthelling bij Lixhe (DE WEVER, 1938). Vanaf 1965 is zij weer op verschillende groeiplaatsen herontdekt (PETIT, 1979). In 1977 werden enkele exemplaren op de grashelling ten zuid-oosten van Wonck (noordelijk van de "Tunnel du Geer") gevonden. Na 1982 is deze populatie niet meer aangetroffen. Op de groeiplaats ten zuidwesten van Kanne (de Plattenberg), waar de soort nog in 1981 aanwezig was (mondelinge mededeling J. Petit, 1982) is zij de laatste jaren niet meer teruggevonden.

Literatuur

- DUMOULIN, L.J.G., 1868. Guide du Botaniste dans le environs de Maestricht ou indication des Phanérogames et des Cryptogames vasculaires croissant spontanément dans ces environs. Maestricht, Hollman.
- GRAAF, D. Th. de, B.G. GRAATSMA, R.W.J.M. VAN DER HAM en J.H. WILLEMS, 1983. Flora en vegetatie van de St. Pietersberg: vergane glorie en behouden rijkdom, in D.C. van Schaik e.a. De Sint Pietersberg. Met een aanvullend gedeelte van 1938 - 1983. Thorn, EF & EF b.v., 1983.
- HARDY, A., 1887. Les Orchidées des environs de Visé. Imprimeur J. Frens-Thonon, Visé.
- LEJEUNE, A.L.S., et R. COURTOIS, 1828 - 1836. Compendium Florae Belgicae; tome I-II-III. Liège.
- LEJEUNE, M. en W. VERBEKE, 1984. Floristische notities en de invloed van beheersmaatregelen op de kalkgraslanden van de St. Pietersberg (Provincie Luik, België). Natuurhist. Maandblad 73 (6/7, 8, 9, 10, 11) : 123 - 130, 149 - 155, 163 - 166, 190 - 194, 199 - 202.

MARCHAL, E. en A. HARDY, 1868. Catalogue des plantes plus ou moins rares de la vallée de la Meuse de Liège à Maastricht. Bulletin Soc. Roy. Bot. Belg. 8: 240 - 275.

MARÉCHAL, P., 1966. Ophrys sphegodes Mill. à la Montagne Saint-Pierre. Natura Mosana 19: 57.

MENNEMA, J., I. QUENÉ-BOTERENBROOD en C.I. PLATE, 1980. Atlas van de Nederlandse flora, deel I. Uitgestorven en zeer zeldzame planten. Amsterdam.

PETIT, J. en J.L. RAMAUT, 1978. La vallée du Bas-Geer, prolongement des richesses naturelles de la Montagne Saint-Pierre. Les Naturalistes bel-

ges 59 (1) : 2 - 25.

PETIT, J., 1979. Chronique de la Montagne Saint-Pierre. II. Une liste rouge de plantes menacées. Revue Vervétoise d'Histoire Naturelle 36: 54 - 57.

PETIT, J., 1983. Chronique de la Montagne Saint-Pierre. XI. Une réapparition inattendue: Anacamptis pyramidalis à Lanaye. Revue Vervétoise d'Histoire Naturelle 40 (7 - 9) : 50 - 53.

PETIT, J. en J.L. RAMAUT, 1985. Montagne Saint-Pierre 1985. Un bilan des acquis floristiques et faunistiques récents. Les Naturalistes belges 66 (6) : 129 - 162.

PUTS, C., 1984. La Montagne Saint-Pierre, refuge naturel. Visé.

WEVER, A. de, 1913. Lijst van wildgroeiende en eenige gekweekte planten in Z-Limburg III. Jaarboek Natuurh. Genootschap Limburg: 43 - 115.

WEVER, A. de, 1938. Orchideeën. In D.C. van Schaik e.a. De St. Pietersberg: 246 - 251. Thorn EF & EF b.v. 1983.

WILLEMS, J.H. en F.G. BLACKENBORG, 1975. Kalkgraslandvegetaties van de St. Pietersberg ten zuiden van Maastricht. Publicaties van het Natuurh. Genootschap in Limburg. Reeks XXV, Aflevering 1.

Nieuwe spinnen (*Arachnida*, *Araneae*) voor de Nederlandse en Limburgse fauna, deel 3

J.H.G. Peeters en A.W.F. Meijer
Natuurhistorisch Museum Maastricht

Eerstgenoemde auteur kon zijn verzameling inheemse spinnen uitbreiden met enige soorten, waarvan het voorkomen in Nederland resp. Limburg nog niet eerder werd gepubliceerd. Het gaat hier om de krabspinnen *Xysticus acerbus* Thorell *) (Fam. Thomisidae) en *Philodromus praedatus* O.P.-Cambridge (Fam. Philodromidae), alsmede de dwergspinnen (fam. Erigonidae) *Entelecara media* Kulczynski, *Walckenaeria furcillata* (Menge) en *W. incisa* (O.P.-Cambridge) die nieuw zijn voor de Nederlandse fauna, terwijl de dwergspinnen *Erigone arctica* (White) en *E. longipalpis* (Sundevall) nieuw voor Limburg zijn. Bovendien kon het voorkomen van *Erigone vagans* (Audouin) in Limburg worden bevestigd.

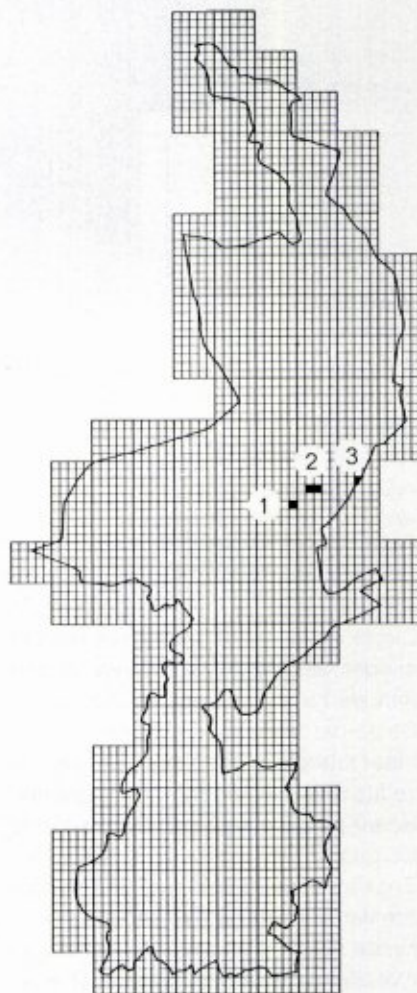
Daarnaast werd nog een merkwaardige vondt gedaan. Een exemplaar van *Uloborus walckenaerius* Latreille (Fam. Uloboridae), toch al een zeldzame verschijning, bleek een afwijkend aantal ogen in de achterste ogenrij te hebben.

De bovengenoemde vondsten worden hier in het kort besproken. De nomenclatuur is ontleend aan MERRETT et al., 1985, echter met behoud (om praktische redenen) van het veel gebruikte onderscheid binnen de dwergspinnen in Erigonidae en Linyphiidae.

Een ♀ van *Xysticus acerbus* werd op 20 juli 1983 samen met haar eicoon verzameld in een weiland in de dorpskern van Reuver, tussen gras en Doevenetel (*Lamium album*). Blijkens de in de literatuur vermelde vondsten is deze soort ook in België zeldzaam. Na de laatste eeuwwisseling is zij slechts een paar keer gevangen (KEKENBOSCH et al., 1977). Een samenvatting van de verspreidingsgegevens van deze soort (en de andere Thomisidae en

Philodromidae) in Duitsland is de auteurs niet bekend. In Engeland is *X. acerbus* eveneens zeldzaam. Zij komt er lokaal voor in het zuiden van het land (ROBERTS, 1985).

Een ♀ van *Philodromus praedatus* werd op 17 juni 1985 gevangen in een al jaren verwaarloosde, door onkruid overwoekerde tuin in de dorpskern van Reuver. Belgische vondsten van deze soort zijn niet gepubliceerd. In Engeland is zij slechts van enkele plaatsen, voornamelijk in Zuid-Engeland bekend (ROBERTS, 1985). De mogelijkheid bestaat echter, dat *P. praedatus* in het verleden verward is met de algemene soort *P. aureolus*

Figuur 1. Ligging van de genoemde vindplaatsen in Limburg.

*) P.J. Van Helsdingen vermeldde reeds op het IX. Colloque Européen d'Arachnologie te Brussel (sept. 1985) dat deze soort op verschillende plaatsen in Nederland is aangetroffen.